प्राणी वा यदि वाऽप्राणी संस्कारं यजुषाऽर्हति । न दिवा प्रस्वपेज्जातु न पूर्व्वापररात्रिषु ।
न भुञ्जीतान्तरा काले नानृतावाह्वयेत् स्त्रियं । नास्यानश्नन् गृहे विप्रो वसेत् कश्चिदपूजितः । ८८६०
तथाऽस्यातिथयः पूज्या हव्यकव्यवहाः सदा । वेदविद्याव्रतस्नाताः श्रोत्रिया वेदपारगाः ।
स्वधर्म्मजीविनो दान्ताः क्रियावन्तस्तपस्विनः । तेषां हव्यञ्च कव्यञ्चाप्यर्हणार्थं विधीयते ।
नखरैः सम्प्रयातस्य स्वधर्म्मज्ञापकस्य च । अपविद्धाग्निहोत्रस्य गुरोर्व्वालीककारिणः ।
संविभागोऽत्र भूतानां सर्व्वेषामेव शिष्यते । तथैवापचमानेभ्यः प्रदेयं गृहमेधिना ।
विघसाशी भवेन्नित्यं नित्यञ्चामृतभोजनः । अमृतं यज्ञशेषं स्याद्भोजनं हविषा समं । ८८६५
भृत्यशेषन्तु योऽश्नाति तमाहुर्व्विघसाशिनं । विघसं भृत्यशेषन्तु यज्ञशेषमथामृतं ।
स्वदारनिरतो दान्तो ह्यनसूयुर्जितेन्द्रियः । ऋत्विक्पुरोहिताचार्य्यैर्म्मातुलातिथिसंश्रितैः ।
वृद्धबालातुरैर्वैद्यैर्ज्ञातिसम्बन्धिबान्धवैः । मातापितृभ्यां जामीभिर्भ्रात्रा पुत्रेण भार्य्यया ।
दुहित्रा दासवर्गेण विवादं न समाचरेत् । एतान् विमुच्य संवादान् सर्व्वपापैर्व्विमुच्यते ।
एतैर्ज्जितस्तु जयति सर्व्वान् लोकान्न संशयः । आचार्य्यो ब्रह्मलोकेशः प्रजापत्ये पिता प्रभुः । ८८७०
अतिथिस्त्विन्द्रलोकस्य देवलोकस्य चर्त्विजः । जामयोऽप्सरसां लोके वैश्वदेवे तु ज्ञातयः ।
सम्बन्धिबान्धवा दिक्षु पृथिव्यां मातृमातुलौ । वृद्धबालातुरकृशास्त्वाकाशे प्रभविष्णवः ।
भ्राता ज्येष्ठः समः पित्रा भार्य्या पुत्रः स्वका तनुः । छाया स्वा दासवर्गश्च दुहिता कृपणं परं ।
तस्मादेतैरधिक्षिप्तः सहेन्नित्यमसंज्वरः । गृहधर्म्मपरो विद्वान् धर्म्मशीलो जितक्लमः ।
न चार्थबद्धः कर्म्माणि धर्म्मवान् कश्चिदाचरेत् । गृहस्थवृत्तयस्तिस्रस्तासां निःश्रेयसं परं । ८८७५
परं परं तथैवाहुश्चातुराश्रम्यमेव तत् । यथोक्ता नियमास्तेषां सर्व्वं कार्य्यं बुभूषता ।
कुम्भधान्यैरुञ्छशिलैः कापोतीञ्चास्थितास्तथा । यस्मिंश्चैते वसन्त्यर्हास्तद्राष्ट्रमभिवर्द्धते ।
पूर्व्वापरान् दश परान् पुनाति च पितामहान् । गृहस्थवृत्तिश्चाप्येता वर्त्तयेद्यो गतव्यथः ।
स चक्रधरलोकानां सदृशीमाप्नुयाद्गतिं । जितेन्द्रियाणामथ वा गतिरेषा विधीयते ।
स्वर्गलोको गृहस्थानामुदारमनसां हितः । स्वर्गो विमानसंयुक्तो वेददृष्टः सुपुष्पितः । ८८८०
स्वर्गलोको गृहस्थानां प्रतिष्ठा नियतात्मनां । ब्रह्मणा विहिता योनिरेषा यस्माद्विधीयते ।
द्वितीयं क्रमशः प्राप्य स्वर्गलोके महीयते ।

अतः परं परममुदारमाश्रमं तृतीयमाहुस्त्यजतां कलेवरं । वनौकसां गृहपतिनामनुत्तमं शृणुष्व संश्लिष्टशरीरकारिणां ।

इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि शुकानुप्रश्ने त्रिचत्वारिंशदधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २४३ ॥

॥ भीष्म उवाच ॥ प्रोक्ता गृहस्थवृत्तिस्ते विहिता या मनीषिभिः । तदनन्तरमुक्तं यत्तन्निबोध युधिष्ठिर ।
क्रमशस्त्ववधूयैनां तृतीयां वृत्तिमुत्तमां । संयोगव्रतखिन्नानां वानप्रस्थाश्रमौकसां । ८८८५
श्रूयतां पुत्र भद्रन्ते सर्व्वलोकाश्रमात्मनां । प्रेक्षापूर्व्वं प्रवृत्तानां पुण्यदेशनिवासिनां ।
॥ व्यास उवाच ॥ गृहस्थस्तु यदा पश्येद्वलीपलितमात्मनः । अपत्यस्यैव चापत्यं वनमेव तदाश्रयेत् ।